रामायणसारसंग्रहपत्र ८

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Var

-तिव द्धतरणप्राप्य कोदंडसंस्त्रीत्यवंति॥ सानंदं जनतेशो नरैर्दृष्ट्रितवपुः श्रीरामचंद्रो नृपः॥७॥ घोरादुद्रो
रतमं विनं सवि चैतिपन्तिराध्वादिकान्॥ दृष्ट्वा त्वीयपरोक्रमेण सहितः सीतानुजाभ्यां ततः॥ प्राप्तः पंचव
टीवनेसुरनदीं गोदावरीतीरमन्॥ सर्वीतामममंडलाश्रितम् नीतूरक्षप्रीततावसन्॥८॥ एवं कोदशा
वार्षिकायसमयेजातेर्ब्रिवर्णी त्वरी॥ नासाकर्णनि कृंतनं च विहितं क्रूव्यादराजा खरः॥ तस्याचलजा
राक्षसांप्रचंड वहुद्रोहत्वा खरादीन् रणे॥ चक्रे येनमनप्रोपदंडकवने क्रीडन्मखेनास्थितः॥९॥ श्रुत्वा शूर्पणखा
श्रवणात्रलापितं क्रुद्धः त्रिकूटाधिपः॥ सातंकं किमिदं मनुष्यनवसारामेणघोरं कृतं॥ निश्चत्यात्मरिपोर्नृतःप्रति
कृतं कर्तुं वहर्तुं प्रियां॥ मारीचेन समं रथेनमहतामायां अधित्यायो॥१०॥ माघे कृष्णे चतुर्दशी दिन
से वं देम कृते तदा॥ मायां वंचितवांघ्य हृयस्ते शून्ये तदीया श्रमे॥ सीतां तत्र विलोक्य तापसवपुः कृत्वा
स स्वयं सतां हृत्वा विहलो च नवाविलपतीरहोतरिद्वयो॥११॥ मारीचं विनिहत्य मायितनुभौ वीरानुपेतौ य
दा॥ दृष्ट्वा शून्यतमाश्रमं प्रियतमाहीनं ततं वा वसे॥ रुक्माचार्येन्मुर्छितचेतनो निपतितो भीतर्दाविकलो॥ नानीया
ऽपको भिषिंचय शनकै रुत्थापितं साश्रुणा॥१२॥ विश्लेषः कारणमानुजोमनुजजां चेष्टांवितन्वन् जने॥ रक्षा

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

॥श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीशारदाचरणपङ्कजयुग्मं तत्पाद्यां जनैगणेशचरणौ गुरुं नत्वा॥ रामायणं लीमलिखिलं च निमि:

ल्पीतानां येहं सद्बुद्धिसारं तरणं पन्थे ॥१॥ पूर्वं योदितिजोत्तराब्द्रावपुषाहिंहेतनिस्तारितः॥ सोयं निषव संस्तुतौ

ऽस्तरस्तताग र्भौ मदवैरावणेन॥ तेनातीव सदा जगत्त्रयमिदं दुष्टेन संतापितं॥ जातस्तद्वधहेतवे दशरथप्राप्त्यां श्रीराम

नामा हरिः॥२॥ आदौ यः पितृशितास्त्रीनीनिहतवान्रामेण वने ताडका॥ विश्वामित्रमखस्य विघ्न कृते तेन कं चरण

दयन॥ यातो सौमित्रिणा सह स्वयं धनुर्भंगत्या रोहणं कर्षणे॥ सीता तत्र पली कृते निजजनके ताकर्पितत्कौ

तुकानं॥३॥ श्रीरामेण यदा च पंक्तिवधनं भंक्त्वा जीता जानकी॥ ह्यासीत्वं च दशरथ के नवधस्साप स्त्रार्पिकीमे

पिलौ पश्चाद्बा दशरथयतनिवसतो कान्तान्ययोध्यापुरे॥ तातस्तस्यतदा महो यमपरः पट्टाभिषे

के भवत॥४॥ सत्ताद्वधिकविंशतीप्रभुपतेरष्टाद्श्राद्धप्रिया॥ कैकेयी नतदा वरद्वयमिदं जानमस्त्वार य

त॥ एकेनाश्ववनेच तु दश सप्त मासैः सौमित्रिसीतातामम॥ वासं चापतनं हे यमभरते राज्यं ददा पेत वै॥५॥ राज्यं

त्यज्यपुराद्वनं प्रविष्टं तं जातं जलपान तं॥ गैरा नंसमनम्र तनु वदिवसे ते नं फलं प्राप्तनम॥ सीतालक्ष्म

णसेवितां श्चितिप्रजल्वे नो तीर्थ गंगा नदी॥ रामेणाङ्कि यचित्र कूटशिखरे वासः कृतः पंचमे॥६॥ भ्रातस्तत्र

पुनः समागमं भयात्वत्त्वा निजस्थानकं॥ कं ठं समय वनः पितुप्रद्दितो भाप्वीनुजा भ्यांसमम॥ वक्ष्ये ॥ राम ॥
॥१॥

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri.

...ीमज्जगन्नाहंसि ॥१७॥ पादोपास्तिविचक्षणस्य च यैर्दृष्टाविन स्मानतो ॥ रामो लक्ष्मणलक्ष्मणौ नियं
मितोऽस्त्वं तं प्रसन्नो भवत ॥ सत्ते हं परिरभ्य सस्मितमुखो दोर्दंडयुग्मेन तं ॥ कृत्वा च्चापमनुत्तमं शिर्षिप्रशिरे
तो जगमत्सत्वरं ॥१८॥ ऊधौ च्छे गिरिमृष्यमूकगहनं गुहाकुंजेभ्युशल्येयकृतो ॥ रोहादवरोहणादिविषम
स्थाने पुखिन्नावुभौ पश्यंतौ जनकाधिराजतनयां सीतां कबंधालये ॥ प्राप्तौ तत्भुजवेगवर्ति
वशितोहं दस्यं तहं तिकं ॥२०॥ दृष्ट्वा कबंधवनस्थली जतितयाक्लान्ती त्वामसंतं मुखे खड्गाभ्यां मती
दीर्घबाहुयुगलं छित्वावनौ पातितं म ॥ त्यक्त्वा तनुं पुण्यमतः पुनरसौ संप्राप्य दिव्यं वपुर्गंधर्व
वैः प्रतिपद्य तौ च मुदितः सीतां दिशान्वचैया ॥२१॥ तेनोद्दिष्टितवर्त्मना पुनरपि क्रांत्वाति दुर्ग
च्चकां ॥ मंदं मंदमभौतपंथैव प्रयतौ व्याहृतश्चापोकरे ॥ प्राप्तौ दिव्यमहासरः शुचि जलं पंपा
शिष्वानं ततस्नात्वा विश्रमितौ प्रणम्य मुनी न्यातौ च तद्देशान्तरे ॥२२॥ कुर्वंतौ विविधप्रलापपरस्परमभौ
वातीस्तु वंतौ सुरोभुयो घोरतरं करस्थितचापौ ज्यांघोषवंतौ पथि ॥ दूरस्थौ ततऋष्यमूकशिख
रे येपं च शाखामृगास्तेरेतो वलजो च नैर्ददृशिरे वीराधीवीरावुभौ ॥२३॥ सुग्रीवस्यनिदेशतः पव

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

॥रा०म्ला॥ कृपाला ध्वनुः सज्जीकृत्य पतनयो

॥२॥ नामविचित्रवीर्यस्य दिव्ये ज्ञीतावमस्त्येभ्यः प्रं ॥ अन्त्रोपाहतचेतनः पुरसौत सौ कृपाला ध्वनुः नालो क्याध्ययदातदा

प्रियतमा जोकाबद्धो धमः ॥१२॥ आलीपाश्रितमंडलो हत तरु श्रेणीलता उत्सवका नालो सर्वं तेन निवेदितो प्रथ

प्रचलितो दृष्टो जटायुः स्वगः ॥ सीता पीकृत कंदलो मीतवपुः कंठगतप्राणध्वनुः सर्वं तेन निवेदितो प्रथ

तमा चोरस्य वं तांतयोः ॥१४॥ आत्मभ्यां च न तद्योच तस्य वयसो दाहः कृतो व क्रिता कृत्वा चांतिकं कंप्रतस्य

सकलां नीतः स्वरेष्ठा लप्रमः ॥ लोकावेष्टितमानसो पितृसखे ताते निरुहोदीनौ तस्यादेशात आत तता पिप

दवीतौ भेजतुर्भीतरौ ॥१५॥ जातनकाविरहाकुलस्यति तरां रामस्य नो दृश्यते ॥ केनापीह किमध्वतः प्रकुपि

तो वृते तजं लक्ष्मणं ॥ जायामे यदि जीवती कश्चिदियं विप्रं तदा जीवतां ॥ तोचे लेश्वर लोकपालसहितं

भस्मीकरिष्ये खिलं ॥१६॥ एवं समै मपावहानि वदतः श्रुत्वा चासिः प्रभो ॥ सौमित्रिः समजे भवत्प्रचलि

तामरुषितो मोनिष्ठिः ॥ दृष्टा दीति भयंकरासि जगतो दृष्टान्यरिष्टान्यको ॥ लिङ्गुमीविवपुः कर्तो दृष्टिलुग

लं भ्रातुः प्रणाम्याब्रवीत् ॥१७॥ नां जाता सगरे भगीरथरघू पेश्चा स्वति खा दपो ॥ विप्रं तेपरिपालितं जन ॥राम॥

पुनः स्तव्यावस्वको पिता ॥ तेषां वंकुल कीर्तिमर्जितकर श्रेयस्य वंशोद्भवो ॥ लोकस्यापि तयेन हं तु मखि ॥२॥

CC-0 Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

स्मां च दाक्षीन्नरां ॥ सोत्यानदं भरेण वा[illegible]रै स्तैरर्चितः सादरं ॥ २६ ॥ सुग्रीवोऽथ वलं स्वमहद्रघुपतेराश्रि
श्रित्वालितः ॥ किष्किंधां पुरमागतः पारिसरे चास्फोट्य गाढं करौ ॥ २७ ॥ नासिंघ्यहतिनादमात्मवदनेना
पूरयत्त्वरं माहूय [illegible] ग ज्ञ जमाततायिनमुभौ संरंभयुध्यताम् ॥ २८ ॥ साद्दृश्याद्द्युभयस्तयो रघुपतेरा
सीद्वितर्कस्तदा सौमित्रेश्च भयोर्मम प्रकृतं गपो मित्रस्य मित्रे च किं ॥ इत्येवं व्यश्नोह मानहृदये राम
स्य सुग्रीवि जोपेन्द्रस्यो ग्रहेरणतेन वलितावि द्रावितः संगरात् ॥ २९ ॥ सोयं सव्यपराक्रमे रघुपते रंतप
गम्याक्षत लज्जितं तमुपालंभंस्तातिसर्वं श्वासाकुलो निःश्वसन् ॥ श्रुत्वो रागमसुग्रीक्रपाणि च किं
तः पश्चात्त्विवत्यानतं हस्तस्पर्शनलालनादिवचनैराश्वासितः स्वामिताम् ॥ ३० ॥ साद्दृश्याद्व तत्त
दैवतमयातेरातिसप्तातितः ॥ स्वत्वमे पुनरेव या हितमिमं श्राग्रहं निक्षिपेत् पुनः ॥ इत्याख्याय शिरोध्वरस्य विहि
ताश्चिह्नाय वल्ली वृता ॥ स्य यो सौ प्रतिनिर्जगाम कलहं कर्तुं च वाल्ले पुरी ॥ ३१ ॥ सुग्रीवं पुनरागतं निजपुरे
गर्जंत प्राकलयं तं रोषाज्जोहितलोचनोस्य च वध्यं निश्चित्य चित्ते ततः ॥ पदक्रान्ता[illegible] सहसू[illegible] चलितस्त
स्तार्यप्रावारितो ॥ वाली कालवयं गतो प[illegible]कुन्तालिर्घ्व पतत्रायपयो ॥ ३२ ॥ दृष्ट्वान्योन्यमुपागतौ पुन

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

॥रा०स्ता०॥
॥३॥

जीवीस्तपो रंतिकं चायातः॥ प्रान्नकैर्गिरा मधुरया संप्रष्टः पं प्लववान्॥ ज्ञात्वा तत्कपितं तदीयमखिलं स
म्यक्स्वरूपं पुनः॥ श्रीवत्सोत्यकपीश्वरेण च समं चक्रे सखित्वं दृढं॥२४॥ ज्ञानकृतानि जन्मपाप
निप्राग्वरेद्धि पातानि श्रीलस्य तैः॥ रादायां प्रभुके संघ्रतानि निपुणं गुप्तानि प्रापर्वाम्रजैः॥ स्नादेशात्सुवन
गाधिराजपुरतोन्यस्तानि तेन स्वयं॥ श्रीरामस्य करे समर्पि सखिना सौहार्द्दमादप्रीतः॥२५॥ तेषां
दर्शनमात्रतो रघुपतिर्मोहाभिभूतो भृशं॥ सुग्रीवः सहवानरैरति प्रायं दुःखाभिभूतो हृदि॥ पश्चा
त्तैर्बहुधा प्रबोधकरणैरासीद्विमोहस्ततः॥ सर्वैर्वालिवधप्रतीतिजननी तानापितिता वपुः॥२६॥
रामः सुस्तभुजंगमाल्लुतितता पादेषु तज्जातां स्थितिं॥ स प्राज्ञां हृदि चिंत्यमनमखिलं ज्ञात्वा च तेषां व
तत्॥ सज्जीकृत्य धनुर्धनुर्द्धरवरः संधाय वाणं [illegible]॥ लीलया [illegible] बिन्दुक [illegible] दने नातापदं [illegible]॥२७॥
भित्वा सौरतसाराजराजसरलं श्रीणीततः सायकं॥ तन्तु [illegible] प्रापदम्भूसुजंगहवात्वरेनागतः॥ कृत्वाहं
नवपुः स्वयं रघुपतिः सस्तं प्रविष्टः स्वदा॥ स्वर्गस्था [illegible] विपुल [illegible] श्रीरामश्रीमौपरि॥२८॥ श्रीरामेणा ततंके
[illegible] तेन दर्शित दुंदुभेः [illegible] करेणात [illegible] नासीत्तं [illegible] रतः सुरेणाप ॥राम॥
पुनः सं॰ ॥३॥

...शिखरे कैलासनगोपमाः ॥४१॥ दृष्ट्वा तं पूर्वजं शक्रवरदं वह्निमेघे केपि शाखामृगाः ॥ सांकेत्तस्मत्तवांश्च
...पतितान्मौचते दंडवत् ॥ उद्दिश्य रघुपतेः कृतांजलिपुटाग्रादेशमाकांक्षिताः ॥ सुग्रीवं परिरभ्यतेन च पुनः
सर्वेपि पावेशिताः ॥४२॥ दृष्ट्वान्योन्यपराक्रमं हतमुभौ चैकासने संस्थितौ ॥ रामेणांगदमात्मनात्मनिकटे सं
स्थाप्य संमानितः ॥ इत्येवं सति संततिभ्रमितवत्येपे के पि शाखामृगाः ॥ चाहूता हरिचक्रवर्तिपुरतः सर्वेपि त
त्रापतन् ॥४३॥ श्वेतारक्तपिशंगनीलवपुषः कृष्णांकितत्कर्बुराः ॥ स्थूलाः सूक्ष्मतराः गिरींद्रसदृशा मत्तेभराजोप
माः ॥ नोसंख्यानवलाः स्वर्णाहृतासुरवाकालस्यपिंगेक्षणा नानावर्णविचित्रवेगकपयस्तत्रापतन्कोटिशः ॥
॥४४॥ तं के प्राप्य कुलेस्य नः स्वरवननतावावृद्धकोष्ठोठकाः प्राप्तायोर्जितजीविता परिवृढस्वामीपतं
गाढ्वं सर्वेपुदुविशारदाः कपिवराः स्फोटयंतो भुजा नाथाता दिननाथ एवं प्रतिजनकस्वामीनतुमुक्तो
कसः ॥४५॥ संस्थानं मरणाभ्रमिषुपतिवत्येहं तु समधीभ्रमं दे वांप्राहरघोहरं प्रसहिता आदेशतावत्सलाः ॥
सर्वे सेवितुमागतेस्त्र वर्तिगतामाभिध्यानं हरिश्चिते बांजगतानातवद्धयमहाव्यावस्थितिंवर्णिता ॥४६॥ श्री
मंतोवत्ववृद्धविक्रमपतां श्रेष्ठाहिताः स्वामिनः ॥ सुग्रीवस्य निदेशतो रघुपतेः कृत्वा प्रणामं पवः ॥ के
चिद्वानरपुंगवाव्वतिदांसीतावन्तो कोसस्य कानासे को विहितो न चित्तदनं तें दुःखात्प्रमाणात्परं न ॥४७॥

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

रसौ ज्येष्ठानुजौ संगरे ॥ रामो दृष्टतनुः करेण च तद्वत्तु संस्थाप्य गुल्मान्तरे ॥ ३४ ॥ त्वं लक्ष्मणचिंत्यकारणवपु
दे रूपयेमे नाश्रितो ॥ वारं प्राणहरं प्रभुज्य हृदये वालिं च तेनाक्षिपीत् ॥ ३५ ॥ पश्चासौ पतितः प्लवंगमपतिर्बाणेन विद्धो हृदि
रामस्तत्र समागतातिसदयं नीत्वा ततः कर्मितत्र ॥ संततोऽनुचितेन तेन हृदये हा युध्यमानो हतः ॥ सुग्रीवा
नुजवालिभिः प्लवगमैस्तैः सान्त्वितः सामभिः ॥ ३६ ॥ [illegible] रामेण दत्तस्तोत सर्वं प्राप्य मनो वालिर्विलीनो हरिः सु
ग्रीवस्तु रघुमंगलादिभिरलं राज्याभिषेकोचितः ॥ रामो लक्ष्मणसंयुतश्च जनरोमास्यास्ततो वार्षिकान्
ग्रंथे माल्यवतो गिरे गमयितुं चक्रे निवासं प्रीतिमान् ॥ ३७ ॥ पश्चाद्राज्यभराभिषेकसमये जातां तां तत्पौरभूवं ॥
तस्यासीद्वनसेवनादिभिरलं सीतादितियोग्य च ॥ सीतां शेषस्ततस्तमित्र वयसो ध्यानाद्भये वालिन ॥ प्लवं
दुरवमहर्निशं गणिता क्रांतं च तुर्मासिकं ॥ ३८ ॥ श्रीरामस्य निदेशतो भुत तरंगमात ततो लक्ष्मणः किष्कि
धायं धृतचापतो मरकरं पश्यन् गमित्याद प्रातः ॥ पश्चादागत्य जसेनादिष्टिगतां संप्रादृक्षिवसेव सेनार
स्येमिवसत्त्वाग्रजरिपुः सुग्रीवं किं विस्मितः ॥ ३९ ॥ तेनाख्यात मिमं हसन्नरिपतिः प्राज्ञप्रिजप्यरामानुजं प्र
णीतः पुरतारया सहतानी बोधितः गणौ रचितानि ॥ आस्तौ प्रविश्य [illegible] कामं मौहरिवरैः स्त्रैः सवैः सत्वोदयं पश्चात्ते ज
प्दी प्लवरोरघुपतिः सवैपितत्रौ च ॥ ४० ॥ श्रीरामः कुशलं स्तराक्षिनवपुः संक्षेप वद्धा सतान् ॥ रवस्थाव
पुनः रुचं वीरमतस्तु नयनो नीलोत्पलस्यामलैः ॥ आजानुस्थितदीर्घबाहुयुगलः सर्वांगिव्याल कृतो ॥ विमलदल्

CC-0 Courtesy Shri S.S. Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

…व्याकर्तितां मार्गं यं च भिरागतान् अष्टम्यां तं बद्धेन च यो ज्योदितम् सप्तम्यां पवननाम्नतोऽरघुपतेः सी
…रोमरुद्भूतं चूडारत्नमदात् लिप्याय हृदयेरामः समोहो भवत् ५४ अष्टम्यां शिरसि स्थिते दिनपतौ च कैः प्रयाणं तं
तो घासीद् उत्तरफाल्गुनीपमतु लेरम्यम् अहूते तदा श्रीरामो विजयं जयाय जयिनां श्रेष्ठो हरीणां महत् स्कंधा
वारितिवेशान्तं जलनिधेस्तीरे च पक्षात् प्रथमे ५५ पौषस्यामादितत्रयं जलनिधेस्तीरे निवेशः स्थिति द्वा
सी तत्र विभीषणो पशरणं प्राप्तश्चतुर्थ्यादिने लंकायामभिषिक्त दैव विहितः शुद्धिभिषिक्त स्वयं पंच
म्यां पयसां पतिं क्रम पठे जातश्च तत्रो पमः ५६ श्रीरामश्च विभीषणा हरि च मरुनाथादपोल द्रूणाद्वत्वाराध्य
नतत्पराजलनिधे वै ध्वाजलिं संस्थिता चत्वारो दिवसा पयसुर्निर… ततः क्रुद्धे बवी द्राघवः सोमिन्त्रेधनुराने
ल५ येति जैव्यं वारेण संशोषये ५७ तद्देवाब्धिरमूर्त्यतिः स सरितां सोपायनः संययो रामे सामसिरातिनाघनश्रा
नकैः प्रातिं च सपशवः सेतुत्पापविधिं पुद्रक्षहरिभिसो न्विक्तमाल… स्थिरं साक्षचयो जलधि जंगामतिलवं
प्रापप्रमोदोदयः ५८ सर्वैस्तैर्हरयः स्वकीय शिरसा सर्वोस्त पर्वतान् श्रीगाण्डूतमंडसे लनिच यान्ती त्वात्वावस्तो स्व
प्रच्यौ रैतैस्तनै… हस्तावर्ती विहितैः सेतुः कृतप्रस्तरैः तारस्योदशमीदिने च देव हे… तगौसिद्धिं गतः ५९ विभ… स्ती
र्णो दशायो… ककं जनौ त्वप शतं दीर्घेण पाश्चौ निधौ कृत्वा सेतु नरेंद्र मोह रिभ गानु तीर्य मतादिने कृत्वा सैन्यनि

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

रुद्धे शोतलजीलमान्वेतिमुखास्तैरन्वितं चांगदं ॥ कृत्वोशं दशकोटिनां नरस्य नूपां म्यां दिक्षु प्रेषिता ॥ सीता
लोकनतत्परैः स्तुनी पुरोमी सामध्ये जैंछिता ॥ प्राप्तास्ते हरयो महेन्द्रमचलं तीरम्बुराशेस्ततः ॥४७॥ त्यक्तुं जीवित
मात्मनः कृशनये प्रायोपवेशस्थिता ॥ संपातिर्विहगोत्तमस्त्वधिगतस्तत्रैव तैर्वानरैः ॥ लंकेशोपवने तदानि
वसती सीता हरीशांपुरो ॥ भाषे तेन निवेदिता च दशमे मार्गे द सम्पातिनौ ॥४८॥ संध्यायां हरिवासरे हरिसु
तो हत्वा तरघात्यवि ॥ पाथोधेः प्लुतयोजनं शतपथप्रश्नोऽब्धं स्व लंकां गतः ॥ कृत्वा सद्यमन्नद्भ्रपरूप मस्तुदैरलो
क्य रात्रौ पुरीं ॥ पश्चात्तेषु गृहे ददर्श हनुमान्नक्षिवने जानकीम् ॥५०॥ लंके लेखलमाश्रितां वपतीरा
मानिध्यानं सुकृ ॥ राजेंदत व चोम्र तेन सुचिरं संचिंत्य सुस्वोकृतं ॥ जनी कीर्तिक मागंभ्र [illegible] शिरसा कृत्वा
प्रणामं ततश्चानकीं जलिरब्रवीत् सह हनुमान्नं मेतिमातवृत्तताम् ॥५१॥ श्रीरामाङ्गुलिकं समर्प्य हनुमा
नु ॥ सीता शिरो भूषणं चूडारत्नमपवर्गरुपपुनरप्या प्लवास्वतांतिर्जगतः ॥ भग्नं तेन वनं ततं त्वनंगदिव सेत्व
का क्षयं सीतया ॥ कृत्वा दाशतश्रोवलेन भंजन्योरक्षादबोधातिता ॥५२॥ ब्रह्मास्त्रेणरलो पुरंदरजि
ताऽऽवद्धः भूतादिनेपुच्छेतृ वायुनिर्जुनो पावककैः प्रज्वाल्य लंकापुरी ॥ पोन स्वपरि भूप भूयद्
पुनः [illegible] महेन्द्रा वलंता ॥ कापाः कथितं समस्तचरितं ते जांहरीशांपुरः ॥५३॥ सिद्धार्थाहरयो महेन्द्र

स्वन्निःसृतिर्जो वनेऽपि मनात् तं ध्वः कथं वद मे मः ६६ मुक्त्वाग्निमिषं वरांग मृतयोऽखिलात पत्रा
मा च पुलस्त्यवंशादहने कालरूपमभिमं कृतं एकत्र वसरोऽस्ति संप्रति रिपोः संधिं विधातुं वि
: श्रीरामस्य समर्पयितव्य यत नो जीवंति मे रावणाः ६७ त्वं वेत्सि स्वयमेव नाथ सकलं बाहुर्लिकं वा
लिनः तं हत्वा न वलिनं समस्तप्यगतं सत्वा कुबुध्यागतो इत्युक्त्वं प्रियया प्रहस्तस्य सकलं मानी धर्मं च
स्थितः नूनं ते विधिना कुलक्षयकृतेऽकथ्येवमुत्पादिता ६८ वद्धौ तौ मुक्कसारसौ रघुपते रावे शालो गा
वानरै मे कौलीय निर्वचनात्पुरेपि ग्राप्तो दशास्यां तिकं तस्यावलोक्यतां प्लवंगम पतेरूर्जस्वी विस्फूर्जितं जं
मायं ति हरीश्वरास्त कृपुरीयां ताच्चिमाय्वेम रुरुः ६९ मेद्वं पश्य पनउन्मुखो दशामुखे नामी चा ते कुध्यद्दक्कं
द्वौ यं द्विविदो गवल्निवपुरी मार्स्य विकाश्व स्थितेः नीलोयं समरे प्रहस्तमथरो द्वंद्वं तु हरी तां परः सेतुर्येन विनि
र्मितो जलनिधौ सो यं नलो दृश्यते ७० एषऽङ्गद उद्भद्दकृ समवलस्तातस्य यो वालिनः प्राकारागमि
वा हरु दुरध्वना चास्ते यम निसापतिः ऋक्षेशो यमहाभुजो निजचमूमध्यस्थितो राजते
युद्धविशारदो बलवान् धीमान् नयज्ञो बलवान् ७१ एकैकोप्यति विक्रमो भुजबले नोद्धर्तुमुर्वी

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

रा०सा०
६

वेगनं रघुपतिः प्रोक्तो ले सुवेले स्थितो लंकाया हृदयं निरुध्य हरिभीतास्मोयपैर्वातकः ६० संप्रत्यौ दिवसाल्लिभिश्च दिन
सैर्यावधीतीयादिनं सर्वे ते कपयः पयोजलनिधेरुत्तीर्य पारं गताः गर्जन्तो नितर्दोर्निशाचरपुरीप्राकारमाक्रम्य
ते कोष्टादालकगोपुरेषु शिखरेष्वारुह्य केचित्स्थिता ६१ अष्टौ तत्र ततस्तृतीयदिवसोद्यावदशम्यादिनं लंका
कायाः परीतः प्लवंगमबलैस्यासीन्निवेशस्थितिः प्राप्तौ तद्दलवीलकौ हरिदिने लंकाधिपप्रेरितौ नेकः सरण
संसद्यापरशुकोवध्यानुमोगानरैः ६२ चादश्यां गणानां निधाय स कलद्वारेषु शाखामृगा मादिश्यांसहसैनि
के रघुपतिर्द्विपुत्तरे संस्थितः तत्राद्यलकश्चागतो दशमस्तोदयः सच्छत्रसदा रामेणार्द्धशशांकसायकमुखेना
च्छिन्नच्छत्री कृतः ६३ तस्यां द्वातिथौ निशि नीयुतावती मंदोदरी साब्रवीद् त्वत्स्यापकीशश्च नभस्मि रघुपते सीताम
कायोदिशं यश्राकाशु मतध्यता विरहितं साक्ष्य यम तत्पर येमजोति तरंति ते पि च पयः पश्चस्थिताः प्रस्तराः
६४ येत्र प्रयंति करप्रवालनभयाते नैवबध्नेते पंथुरी यच्छत्त्वं तिपिद्धितादशिनी तयकौ रोषाते चतौ मानतौ पत्सीमा
[illegible] संविता नरशरोः सा संविताचानरैः जीतः कालविपर्ययस्तव रिपोरंतं गतः सादरं ६५ येनैके न हतारवरादय
पुनः [illegible] लिप्यिकाः तस्यापश्रपत गजगतश्च यतमाहत्वा त्रिदुर्गीतरे सोऽनं सेतुविधिं विधाय जलधौ प्रा राम
६

CC-0 Courtesy Shri S.S Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

...मतानिधनं दृष्ट्वा रोहत्वं दुर्मिलं लंकालंध्यज जानकी च वदिते वांछाशिरं जीवते ७८ इत्यादि
...कान्याकर्णपलंकाधिपः क्रुद्धः सन्नागदर्वंधनाय वहुशोरन्नोगणान्नादिशत् हत्वा काल्लितोवजेन
...मान्ध्रप्रहारेण तान् भित्वा राजशिरोरूढं गमानतो गर्जन्नुपेतः पुनः ७९ आकंपाघनिशाचरं दशमुखो माया
...नं चाब्रवीत् सीताभर्तृशिरोनुजस्य च शिरः सीतापुरः प्राक्षिप्य मायांतेन समाश्रितेन च कृतं श्रीवैदेहं जा
नकी दृ... ष्ट्वा मोहमुपागता त्रिजटयाश्वासिता विमोहाकुला ८० माघे सप्तदिने श्चतिदिवसैः शुक्ले द्वितीयादि
ना दृष्ट्वो वानरसैन्ययोः समभवद्युद्धं ततः संकुलं वद्धौ दाशरथी पुरंदरजिता तौ नागपाशैर्निशि मायां रक्षित्वपनि
मौ तौ निपतितौ गाढं नवम्यां रणे ८१ प्रातर्गृध्रपतं प्रागतोथ गरुडो रामेण चिंतेस्मृतो मुक्तौ सर्वनिबंधनैः सप
दितस्यशीदशम्यां दिने आसीत्तत्र द्वादशहरिदिने युद्धं महारस्ततो द्वादश्यां पवनात्मजेन निहतो धूम्राक्षरक्षोधि
पः ८२ तेनैना प्रहतस्तनंज दिवसे श्वावपंकनः संयुगे भूता त्वादिवसे प्रहस्तमवधीन्नीलस्त्रिभिर्वानरैः श्रीरा
मेण ततस्त्रिभिश्च दिवसैः यान् चतुर्थीदिनं वाणौर्विनिकृत्तशिरस्तोपमेर्दशमुखो विद्रावितः संगरात् ८३ पंचम्यादि
वसाच्चतुर्भिरनुजो यः कुंभकर्णोत्वीलं केशो नभिवोधितः सन्न भवद्युद्धमहारस्तदा सोयं वानर भक्षणोरण
भूरे रामेणाष्टमीदिनैवारणो वैर्विनिपातितौ नवम्यां शिष्यावक्षाप्रगो... ८४ श्रुत्वा तस्य सहोदरस्य निधनं शोकाकुलितो

भि षि१

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

स०सा०

७

द्रुमः कालेऽकालिलतलं पुञ्जनिचयश्चास्ते हरीणां पुरः एतेवानरमर्कटा इति मतिर्मा भूद्ववश्चैतस्मि सर्वैर्देवपर
कुमारघुपतेरादेशमाकांक्षिणः ७२ श्रीरामोऽत्र नीत्यतां हरिपतेस्संगश्चार्भीदतो वत्सस्यांकरुतां श्चिवपद
युगलस्तवसोदरोऽस्य स्तुतिः आस्ते हे ममराजस्य चर्मेणि वपुः कृत्येषु मालोकयन्नेत्राग्रेणचलत्सु गणाहतम
सौ नाशायतं प्रस्यते ७३ सोऽपराजसर्वमकेतुरुदितः पस्यांध्यहचुच्छुषा कव्यादीमपितारजसीत्यजतिनो
रामः कुतो राजसान् तस्माच्छ्रीपतरंपवाहिसकलैः साद्धं स्वकैरंगजैर्लंके यं प्रागतस्य भवतीमा
तुंप्रसादीकृतः ७४ आदौ येन हता किशोरवयसि क्षिराजसी ताडका मुक्तो ते नसजाहुपातन पितुर्नि
देशाकर्णीकृताः कस्तस्याप्यनयं निध्याय सुचिरं जीवेत सैरराजसान् नुनंदस्यापे सरैः कृतश्रिः श्रेणी
क्षिती पाचास्यति ७५ एनं तद्वचनैवृहस्पदशभिर्वक्त्रैस्ततोरावणोप्याहू यात्मसमं रांचचमुनाथास्सुनिश्चि
त्यैतैः युद्धार्थे त्रिदशान्दिनान्निभिरथो यानत्कुहूवासरं सत्क्ष्मां तत्रविध्याप रात्रैपतीसं सम्प्रतितदासादेपमा
स्थानेष्ववधारोपयत् ७६ नाचस्यायदिनेगतो रघुपतेरादेशतस्सांगदैतोरात्तसस्संसदपतितदासाद्वैपमार
पुनः ... र्मद्वारपयासनांध्यनयः कव्यादराजवत्र श्रीतामेताभीभीयरोत्रस्सुचिरंत्वंकाधिपोत्या
... र्तिविनाशतोऽयममहं तातस्य तत्सन्निधौ दातुं ते ... तिमागतोविहिनास्व कर्मंगर्त्यं राम

७

...प्रस्थितो दशमस्त्वेहं तं यद्योराघवः २१ द्वादश्यां दिवसात्ततः
...न च ... प्रवासरे रागतं रामो वन्यौ गुहवेश्मं शृंगवेरं समद्भुतस्थिते भुवने स्यां तस्थितः
...रसस्य कुकुस्थैः श्रीराम आह्लादितः २२ माघे मास सित द्वितीय दिवसा ... अनंत भरतादि
...सहतांश्रीति दिनानि पंचदशाभिहीनानि युद्धं विना युद्धं गौरी रक्षसां समभवद्धाम्यां समं ससतिर्ना तस्य त्यादि
...नेदशमस्व्यादीनां च दाहकृयाः २३ वैशाखाद्यदिने ततो रत्नभूमौ रामोपवृत्त्य स्वयं साकं वा नरपुंगवैः पुनरपि प्रमा
स्तुवेना मस्तं वादित्रो स्तनगीत मंगलवरैस्तत्र द्वितीयादिते अंकायां च गिभिषरास्य तद्दिवि रं राज्याभिषेको भवत् २४
सीता रामवियोगतो दशमस्त्व स्थाने दशाहाधिकान् मासास्तत्र चतुर्दशे च महादुःखादितै चाभवत् तस्याश्च हिरण्य
ज्वलवित्रिशिलारामदेवेत्रतीयादिने देवेभ्यो वरलं भ ना त्यतह रिना जीवय द्राघवः २५ रामः पुष्पकमाश्रितोति
जवपुरीं गंतं चतुर्थी दिने सीता लक्ष्मणा संयुतः कपिवरैर्व्योम्नो ध्वनि प्रस्थितः निस्तीर्णैववने चतुर्दश समावासं ततो
दंडकाख्यारण्य जनकीश्वरा रामजपदे प्राप्तः फलीनातिथौ २६ नंदिग्रामनिवासितां च भरतेनासीत्समं संगमः पंचम्यां
तेन च वंदित प्रमुदितो नासौ च तं सज्जे षष्ठ्यां च ततो महोत्सवपरैर्वीरैरयोध्यापुरे श्रीरामः सह सीतया प
नान्यपि प्राप्तोधिपत्ये र्चितः २७ राज्यं प्राप्य दिते समार मभवते एकान्न वर्षेनाधिका प्रच त्वारिंशत् ... दुहि

CC-0.Courtesy Shri K.S.Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digi... eGangotri

रावण॥ ॥८६॥ मेषं चतुर्दशी दिने च विजयपत्तपुत्रावहारस्तदा ॥ मासे फाल्गुनिके तदाष्टि दिवसाध्याने चतुर्थो ऽदितं ॥ वि
ख्याता मुजनेन रातनकमुखाः पंचैव ते घातिताः ॥ ८५॥ पं च मां दिवसाग्नि सिद्धच दिवसैर्ज्योतिर्का यो हत मय
म्यां दिन पंचकेन निहतौ कुंभो निकुंभोद्भवौ ॥ विख्यातो मकराक्ष राक्षसपतिः सोपं च चतुर्दशीदिने: संग्रामे नि
हतो वाजीमुखवरैः कुर्वं महाविक्रमं ॥ ८६॥ संत ज्ञाजित मयो न मध्य र रथं संप्राप्य दिव्यं ततो ॥ रामो ग्राम्कजि
ताजितं पुरपिव द्वितीया दिने ॥ ८७॥ षष्ठ्या न यनै त्रिती यदिशा या वतिथि सप्तमी ॥ श्रीरामो दिनपंचके न हत
तनान पुत्रावहारस्तदा ॥ ८८॥ मध्य म्यां दिनसा ततस्तु दिवसैः षड्भि हतं श्चेदूजित्कुंभं सपतनो मयं चवि
रचन्सौ मित्रि सावि क्रमात् ॥ गाढशोक भरे राक्षसेंद्रे मोहं गतो रावणो ॥ भूतायां दिनसे स रोदस सं क त्वा वहारंत
दा: ॥ ८९॥ चैत्रे स्या द दिनै श्च पंच मि शा मरु द्रजो ष्टि पातान् पः षष्ठा नासरस्तो ष्ठमी वृष्टि महा पार्श्वोद
रौ घातिता ॥ प्राप्ता पंच दशी दिने द शमुखो युद्धा य रात्रौ ष्टि वः ॥ रीहं रोष सम न्वि तो हरि चमूति श्रः स्तत: संगरे
प्यां न त्वम नकं या न हृदय भिन्नो पतद्भवे द्भुमत: ॥ श्रीरामो नवमी दिने दशमुखं व्यद्राव यो प्रोषितः द्रोणा
पुनः ... हरतीं दिव्यौषधी मानयत् ॥ तस्याः स्पर्शन मा त्रत: पुनरसौ जातो विशल्ये तदा ॥ ९०॥ तत्रा
... तैव युद्धान हार स्तदा ॥ रात्रौ युद्धमभूत्तु निष्कपनगरी शायामगे ज्वालिताः ॥ स्वर्णा

CC-0 Courtesy Shri ... Pathar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri

॥रामलसा॰॥

॥१८॥ तुस्त्रिंशत्त्रयेणाधिकाः तस्मादेवदिनादेव्यारदुहितात्मसमेतैव स्वान्तिके गर्भं भाद्रपदे रवे र्भगवती तं प्राप्य विलासक्ष
कृत् ९८ गर्भाधानतत्परेजमान उदरे मासे गते सप्तमे चैवं द्वादशके दिते रघुपतेरादेशतो जानकी आरोप्याथ
रथे स्वराजभवनान्नीत्वा ततः सत्वरं वाल्मीकीपतपोवनांतरगतां जामात्यजेद्द्रक्ष्मणः ९९ आनीताद
दतीति नार्यमुनिना वाल्मीकीनौ प्रजा अते माघाढे नवमीदिते सुतयुगं सा सूतवीरप्रसूः बद्र वष्मां चैस
मेभानानि नवपैवषाणि तत्रावस पश्चाद्रामस्य ततः समर्थ्य तनयौ सीतां प्रविष्टा महीं १०० भूमौ नीर्जितसीतया
विरहितो रामो महीं केवलो वर्षाणामयुतं ततः समभवत् चैकातपत्रेण वै राज्यस्याशनमास्थितो स्वतनयौ
कृत्वा समं बांधवैः साकं स्वीयपुरे प्रजाभिरमरस्थाने विमानैर्ययौ १०१ इत्येतच्चरितं पठति रघुपतेर्यो नरो
नाभ्यस्तोतिसारं रामायणस्य प्रतिदिनं स्वर्गिणा नाम्बिनेभ्येनतनीतं सोयं निर्धूतपापो जनस्थरपदमालभ्य
दा॰ …यातिता …व्येन देवैरभिमुखमन्त्रिस्वैस्तगतैस्स्वरूपमानः १०२ एवं रामतपोवनादिगमनं हत्वात्मजं काच
…यानः स्वराम …सारत्नं सुरटव संभाषितं वाल्मीकि निधनहत्तां समुद्धृत रत्नलंकपुरीदाहनं च प्रजाद्रावणकुं
मे॰रे॰ …धर्मदक्षरत्नीदिव्यौषधीमानवे …इति श्री अरचिंतं …मत सारसंपूर्णं ॥ श्री राम नारायणानंत ॥राम॥
…तिन्द्रमेवद्रावहारस्तदा ॥रा …ग्रौदृष्ट ॥१८॥

CC-0.Courtesy Shri K S Parihar Librarian Government District Library Varanasi. Digitized by eGangotri